

2

REFORMA

TIO ECCLESIAE CO
RONENSIS AC TO
TIVS BARCEN
SIS PROVIN
CIAE.

CVM PRAEFATIONE
PHILIPPI MELAN
THON.

VVITTEMBERGAE
ANNO. M. D. XLIII.

PHILIPPVS MELAN: S.D.

INDE vsq; ab initio postquā exorta sūt Imperia, gentes omnes inter se ferro grassae sunt, & subinde mutationes Regnorum tristes & luctuosae factae sunt. Primū Babylonij postea Assyrij, deinde Persae regnarunt. Hec secuti sunt Graeci. Deinde Romani, mox Parthi, deinde Sarraceni seu Arabum latrones, mox Turci procul ex Caucasus iugis educti. Inter hos gentium tumultus, & inter has Regnorum ruinas, res ipsa ostendit, semper duriter quassatam esse Dei Ecclesiam. Nam vt bella & urbium excidia, fatales poenae sunt scelerum, idolorum, libidinum, crudelitatum inter gentes, ita & Ecclesiae delicta puniunt. Sed illud est prius diligenter considerandum. Cum bella pariter grassentur in impias gentes & Ecclesiam, Epicurei existimant inane nomen esse Ecclesiam dei, nec ullam partem generis humani deo curae esse. Sed nos, qui testimonia de Ecclesia omnium temporum certo consilio dei tradita, inde vsq; ab initio in scriptis prophetiis tenemus, discamus ex superioribus exemplis, deum semper reliquias sibi, vs ita dicam excerptas ex prophana multitudo seruasse & per has instaurasse & Ecclesiam, & doctrinam. Sicut in diluuiō seruauit familiam No-

hae, vt instaurandae Ecclesiae seminaria essent. Sic cum gens Iudaica abduceretur in Chaldeam, seruati Daniel, Zacharias & magna multitudo. Sed illud est deplorandum, non saepe vetus flos restituitur post illas insignes mutationes. Post diluuiū quanta humani generis imbecillitas, quanta terra deformitas secuta est. Ita post reductam gentem Iudaicam ex Chaldaea, nunquam splendor regni talis fuit qualis fuit Dauidis aut Ezechiae tempore. Discamus ergo has regnorum mutationes, poenas esse peccatorum, nosq; ad poenitentiam & pietatem excitemus, vt deus mitiget poenas & nos inter suas reliquias seruet. Maxime vero hi, qui in tali dissipatione Ecclesias gubernant, hanc consolationē populo pponāt, ne existimēt prorsus abiectū esse a deo vniuersum genus humanum. Sed in his tantis malis portum aliquem prospiciant, cogitent exempla omnium temporum, & calamitatum causas, & Ecclesiam luctantem inter has arumnas & confugiant ad vocem Euangelij, sciantq; ibi mansuram Ecclesiam, ibi deum adesse, exaudire, seruare reliquias & coetum aliquē, vbi manet vox Euangelij. Sicut Christus clare testatus est Ioh. xv. Si manseritis in me, & verba mea manserint in vobis, quidquid volueritis, petetis, & fiet vobis. Nec profec-

Atō sanis mentibus vlla consolatio alia pro-
poni potest, in qua acquiescant præter hanc
doctrinā, quæ ostendit hunc portum, videli-
cet Christum. Quid prodest polliceri Pan-
noniæ, quæ tot seculis pro nobis arma gessit,
mutuam & debitam defensionē? Quid pro-
dest recitare fatalia excidia omnium Impe-
riorum? quid prodest deplorare commu-
nem humani generis conditionem, quod
vniuersū morti & varijs fortunæ casibus
obnoxium est, vt dicitur in poemate:

Constat æterna positumq; lege est.

Vt constet genitū nihil. Hæc nō leuant
luctum, sed portus monstrandus est, quis
finis ærumnarum futurus sit, & an deo in
tantis miserijs curæ simus, sicut ipse inquit:
Inuoca me in die tribulationis, & eripiam
te, & glorificabis me. Pie igitur & sapien-
ter faciunt aliquæ in Pannonijs Ecclesiæ,
quæ doctrinam curant repurgari, & vt po-
pulus in his miserijs consolationem firmā
audiat, & ne in his nomen Christi deleatur.
Nec vero dubitandū est, deum in ijs locis ali-
quas sibi reliquias, aliquos cœtus, aliqua stu-
dia, aliquas scholas seruaturum esse, vbi so-
nat vox Euangelij sublati Idolis, & recte
inuocatur deus, fiducia filij Mediatoris.
Quare pij vbiq; dent operā, vt Ecclesijs su-
is vera ratione consulant.

OMNIBVS PIIS LECTO-
RIBVS GRATIA ET
PAX CHRISTI
MULTIPLI-
CETVR.

Q Vātis errorum tenebris hæc-
nus per antichristum inuoluta
fuerit christiana religio, & quā
grauibus traditionibus hominū op-
pressum fuerit salutare præceptū Dei,
præter infœlicem multorum experien-
tiam, varijs doctissimorum viro-
rum scriptis abundē testatum est, ac tanta
librorum copia omnibus penē orbis
angulis obtrusum, ut nemo posthac
excusationem inscitiae suæ possit præ-
texere, nisi qui obturauerit aures suas
& occluserit oculos suos, ac prorsus
noluerit intelligere, ut bene ageret.
Quod sanē malum obstinata quadam
opinione plerisq; accidit, dum respici-
unt consuetudinem, multitudinē aut
impiam potestatem, & per socordiam
incerti futurorū, præsentem fortunam
potius amplectantur: Minime autem

A iij curant

curāt, ut primo diuersam partem audiā
diant causam cognoscāt & intelligāt,
ut postea rectius de ipso negotio iudicent,
præsertim cum sciant à Christo prædicta tot scandala humanarū traditionum, tanta signa & prodigia ambrosiosorum hypocritarum, ut in errorem inducātur (si fieri possit) etiam electi. Sed impii blasphemis calumniantes ueritatē Dei, seducūt animos simplicium: & quo maiorem criminatōnibus suis apud imperitos conciliēt auctoritatem, omnia sub nomine patrum & ecclesiæ agunt. Quanquam ne nos quidem à sanctorum patrum institutis in ulla re dissensisse possunt arguere si modò intelligāt primos patres Apostolos, qui per euangelium Christi genuerunt nos in fide: & non posteriores apostatas, qui ab illorum doctrina, atq; ipsius ueræ ecclesiæ ordinatione turpius seducti defecerunt, et propria scientia inflati, nullo pietatis zelo, sed tantum spe lucri peregrinos cultus, ac formas ceremoniarum etiā gentibus ridendas, in ecclesiā sine uerbo dei

bo dei inuexerunt. Quæ puerila temeritas pseudoprophetarū usq; adeo inualuit, ut nisi Deus per scripturam uerbum suum sacratissimum diffudisset in orbem, actum hucusq; fuisset de religione. Quod cum pro nostra mendacitate accuratius animaduertemus, & emporium Coronense in ultimis partibus ecclesiæ occidentalis constituti, assidue frequentari uideamus à Græcis, Bulgaris, Moldauis & Valachis transalpinis, ac alijs orientali ecclesiæ subiectis populis, qui tum multitudine altarium & simulachrorum, tum etiam ineptis quibusdā ceremonijs uerbementer offenduntur, & uarijs disputationibus de religione pertinaciter nos oppugnant, adeo ut sepe quorundam animos à ueritate seducāt, & suis cōtentionibus ea, quæ compertissima sunt, apud simplices in dubiū uocent: ne fides Christiana, ppter nostras consuetudines male audiat apud eos, qui suos qualescunq; ritus synceriores gloriantur, ac cæteris insolenter anteponunt, in quibusdā leuioribus cedere coacti

coacti sumus propter conscientiam .
Tametsi præter has et alias iustissimas
causas, in tam præsentibus periculis
temporum minime expectandos duxi-
mus quosdam nimium secure dormi-
tantes cum fatuis uirginibus, qui pro
cul dubio frustra quærent oleum post
quam clausa fuerit ianua: Sed remota
omni ambitione, spretis imperiorum
obtrectationibus, respectu solius ho-
noris ac timoris Dei, per gratiam eius
effecimus, ut status religionis apud
nos per uarias superstitiones corrup-
tissimus, redigeretur in formam bo-
nis ingenijs non aspernandam . Qua
quidem in re diligentissime cautum est,
ne quid noui sine testimonio scriptu-
rarum, aut exemplo clarissimarum ur-
bium in ulla parte susciiperetur: nèue
in ijs, quæ sunt ad salutem necessaria,
& habent manifestum mandatū Dei,
aliqua committeretur negligētia. Ac
ne offendantur quorundam ingenia,
cum ab osoribus ueritatis hæc omnia
interpretari audiunt in deteriore par-
tem, uisum est, palam rationem redde-
re ordina

re ordinationis ecclesiarum nostrarū,
sperantes futurum, ut & ceteri piete-
tis studiosi, cognita ueritate, aliquam
ex his capiant consolationē: cum præ-
sertim intelligant, quod nō agitur ne-
gotium de acquirendis, perituris facul-
tatibus, aut similibus curis huius seculi:
sed de salute, aut æterna perditione
animarum. Dominus excitet spiritus
electorum suorum & extrudat opera-
rios suos in messem suam. Amen.

DE DOCTRINA.

Quoniam præcipua pars religio-
nis uersatur circa doctrinā, do-
ctrina autem constare debet ex uerbo
Dei prima cura fuit, ut per communē
ecclesiarum totius prouinciæ uisitatio-
nem, ministrorum eruditio explorare-
tur: & qui ad docendum non proba-
rentur idonei, ab ecclesiasticis officijs
in posterum abstinere: ne ipsorum
ruditate & inertia populus neglectus,
a uera pietate ad pristinās sordes rela-
beretur, Satis enim omnibus constat,
A v quā

quā horrenda naufragia in ecclesiā
Dei sint inuecta, per eiusmodi mini-
stros, qui omnis Christianæ doctrinæ
expertes, fiducia solius ordinationis
intruserunt se passim ecclesijs, in quib-
us præter cauponationem nihil boni
unquā exercuerunt. Prospiciant itaq;
posthac omnes, qui officium docendi
& sacramentorum administrandorū
sustinent, ut bonis ac probatis autori-
bus, & certiore scripturarum cognitio-
ne sint instructi: nec tātum dicendo,
sed etiam honeste uiuendo & facien-
do doceant: & cum militent Deo, non
implicent se negotijs secularibus, quib-
us suffocatur & infrugiferum reddi-
tur uerbum Dei: sed potius curent sa-
lutem publicā, ad quod munus nō ig-
norant se esse uocatos.

Rationē docendi cuiquam præscri-
bere, non est nostri instituti, sed illam
ex bonorū autorum monumentis cen-
semus petendam, ac obseruandum in
concionibus, ut post textum euange-
liorū adiungatur simplex ac pura lo-
corū interpretatio: Sic tamen, ut præ-
ter ma

ter manifestam scripturam & certissi-
mum uerbum Dei concionantes nihil
admisceant de suis, aut aliorū opinio-
nibus: Nec prætermittis maximis &
ad salutem necessarijs mandatis Dei,
populo tam imperiose inculcēt, quid
ipsis bene placeat, aut bonum & utile
uideatur, etiam si non sit ex Deo. Opi-
niones enim neminem saluabunt, mā-
datum uero Dei est uita æterna. Idcir-
co nullus ministrorum fretus ingenis
ta loquacitate impræmeditatus acces-
dat ad concionandū, & tempus inuti-
libus nugis consumat, ut tantum satis
faciat consuetudini, & uideatur alijs
quid fecisse, cum nihil fructu dignum
præstiterit. Docentem præterea tem-
perare conueniet à scurrilitate & mor-
dacibus inuectiuis, quibus auditorum
animi uehementer alienantur, & saepe
cum oratore argumentum orationis
respuunt. Eam ob rem scopus concio-
nanti propositus esse debet, ut apposi-
te dicendo persuadeat, quod absq; aus-
ditorum beneuolentiā non facile obti-
nebitur. Cætera pro se quisq; diligēs-
ac fide

ac fidelis pastor hac in parte emenda-
bit.

DE BAPTISMATE.

Quod ad sacramentum baptisma-
tis attinet, ordinationem VVittenber-
gensis secuti, propter astantes testes
idiomate uernaculo pueros baptisa-
mus, remotis tamē quibusdam super-
stitionibus ad substantiam illius sacra-
menti nihil pertinentibus, cum sint in-
uenta hominum inutilia: & uerba pre-
cationum sine adhibitis istiusmodi re-
bus in fide pronunciata, tantundē effi-
ciunt. Infantes autem, quos constat
tempore necessitatis ab obstetrice le-
gitime baptisatos, ex omnium ecclesi-
asticorum scriptorum sententiā, con-
stituimus minime āplius rebaptisan-
dos, quoniam sacramentis nihil acce-
dit neq; decedit, ex qualitate personæ
ministrantis. Quin et Canones præci-
piunt, non reiterandum esse baptisma
etiam quod à laico aut pagano mini-
stratur. Nec reiterandum baptisma,
quod in fide sanctæ trinitatis ab here-
ticis,

ticis, schismaticis & facinorosis præsta-
tur. Item rebaptizare hereticum homi-
nē, qui hæc sanctæ trinitatis signa sus-
ceperit, quæ christiana tradidit disci-
plina, omnino peccatum est: rebaptisa-
re autem catholicum, immanissimum
scelus. Quapropter neq; infantes neq;
Valachi semel rite baptisati, sūt rebap-
tisandi, quemadmodum neq; circumci-
sionem licebat iterari. Verum etiam si
circa pueros baptisatos & ecclesiæ præ-
sentatos minister orationibus consue-
tis utatur, tamen ab exorcismo prorsus
abstinere debet. Nam cum infans
per baptismum in necessitate (ut iam
dictum est) legitime collatum, accepe-
rit spiritum sanctum, nullus spiritus
immundus restat ab eo expellendus.
In proselytis deniq; adultis testes alie-
nos non requirimus: quoniam prius rudi-
mentis catechismi instructi, ore pro-
prio fidē in baptismo debent confi-
teri. Porro cū ceremoniæ cōsecratiōis
præter uarios abusus nihil conferant
aquæ baptismatis, nec per eas descen-
dat in creaturam irrationalem & ina-
nimatam

nimatam uirtus spiritus sancti, aquam consecratam a non consecrata nulla uirtute differre cognoscimus, ubi non abhibetur in uinum: sed cum iuxta ordinationem Christi accedit uerbum ad elementum, tunc fit sacramentum.

DE MISSA PRIVATA.

Quid de Missa priuata sit sentiendum, clarissimorum uirorum scriptis iam olim lucidissime est explicatum, quorum autoritas si nondum alicui satisfecit, scimus quod & nostrae propositiones parum sint profuturæ: propter aliquos tamen, qui uero pietatis zelo gloriam Christi querunt, nihil prætermittere uoluimus. Ac primum ex uerbo Dei agnoscimus & confitemur quod institutioni coenae domini indigensimum sit, ubi minister in Missa priuata, nullis alijs participantibus, præter desiderium suum ex consuetudine sibi soli sumit ac retinet, quod pluribus porrigi conueniebat: quemadmodum uerba Christi manifeste testantur,

tur, Accipite, diuidite inter uos. Item Bibite ex hoc omnes. Et sicut Christus minime baptisauit semetipsum, sed ab alio baptisatus est: ita minister non sibi soli, sed alijs ministrare sacramentum debet. Cum autem quæstus & sustentationis gratia in ordine uicis suæ etiam cum fastidio sibi sumit, sequitur consuetudinem sine testimonio sacrae scripturae introductam, per quam irritum facit præceptum Christi, qui hanc Coenam instituit pro pluribus, maxime esurientibus & sitientibus iustitiam & remissionem peccatorum. Nam qui nauseat super cibo illo si sumpserit, iudicium sibi manducat & bibit. Cæterum cum per doctrinam satanae Coenam domini sinxerint esse sacrificium & opus bonum, quod applicatum pro alijs ementibus, mereatur remissionem culpæ & poenæ, & apud Deum omnia possit, abominabilis impietas fuit, & prophanatio testamenti Christi: in quo nihil illi præstamus, qui bonorum nostrorum non indiget, sed ab ipso summum bonum in remissi

remissionem peccatorum per fidē accipimus. Ne igitur pestis istius absurdisimae opinionis apud nos locum haberet, omnis opera est adhibita. ut Missa secundum institutionem Christi in legitimam & ab Apostolis obseruata formam restitueretur, ne promissionibus oblitteratis, & fide sacramenti extincta, per hypocritarum opus operatum turpissimae nundinationes exerceretur. Siquidem ut nemo ex spectaculo baptismatis particeps illius fieri, aut pro alijs baptisari potest, ita neque coena ab uno comedente percepta circumstantes spectatores potest saturos reddere, sed cuiuslibet opus est proprio cibo. &c.

DE MISSA PVBLICA.

In celebratione Missae (quātum fieri potuim) secuti sumus ritum in euāgelicis ecclesijs usitatum, neq; ab illis temere declinandū iudicauimus, ne in singulis locis extarent diuersae ordinationes, sicut hactenus cōtigit, licet Christianae concordiae uix quicquid fuerit magis cō-

gis contrarium. Vnus enim Christus unus spiritus, unū baptisma, unus pater omnium Deus. Et quoniam omnes de uno pane, & de uno calice participare debent, exemplo antiquitatis hoc mysterium uno die minime censemus repetendū: sed una publica Missa semel in die ecclesiae quamuis numerosae sufficiat. Quod si diuersitas linguarum obstiterit (quoniam proprio cuiusque nationis idiomate uerba Christi sunt pferenda) nihil prohibet pro numero linguarum, aut distantia locorum singulas missas celebrari. Sin autē defuerint communicantes, nullam missam priuatā ullo modo permittimus celebrandam, propter horrendos abusus, quos per suos ministros callide nobis obtrusit satanas, de quibus in aliorum scriptis copiosissime est tractatum. Ceterum in Missa peragenda (praeter impium Canonem & superstitiosas quasdam gesticulationes) consuetis rationibus de tempore utimur, neq; in ijs quae primitiua seruauit ecclesia quicquid mutamus: nisi quod poss-

Epistolam interdum adhibemus can-
tiones germanicas, interdum uero ali-
as consuetas, si non repugnent scriptu-
ræ. Loco Epistolæ aut Euangelij in-
tegrum caput Noui testamenti ad po-
pulum legitur: deinde Symbolum fi-
dei canitur lingua nostra, quandoq;
etiam latina. Post præfationem cum
suo cantico, præmissa breui cōmemo-
ratione mortis domini & oratione do-
minica, minister uersus ad populum
uerba testamenti è scripto lingua uer-
nacula super particulas panis iuxta
numerus participantium præparatas,
mox etiam super calicē & uinum cla-
rissima uoce pronunciat. Nam pridie
illius diei, qua Coena domini peragen-
da est, aut eo ipso die communicaturi
se se ministro indicant, ut pro numero
illorum sciat adhibere panem et uinū.
Post consecrationem chorus incipit.
Iesus Christus nostra salus, & similes
cantiones uulgares, quas eousq; conti-
nuat, donec omnes participantes fue-
rint per ministros expediti, quorum
unus stans in dextra parte altaris, cor-
pus

pus porrigit, alter in sinistra ex ordi-
ne ministrat sanguinem (licet paucio-
ribus ad communicationem acceden-
tibus etiā unus minister sufficiat). Hæc
omnia cum gratiarum actione & be-
nedictione populi finiuntur.

DE RELIQVIS CERIMONIIS.

Vbi uero tempore consueto defue-
rint cōmunicantes, nullum officium
Missæ peragitur, sed loco illius primū
canitur psalmus germanicus: hinc
post collectam additur aliqua pia Se-
quentia uel Tractus, cum lectione uni-
us capituli ex nouo testamēto, ac Sym-
bolo fidei & oratione dominica: post
quam continuatur pro diuersis neces-
sitatibus suffragia, explosis tamē scm-
per & ubiq; creaturarū inuocationibus,
quibus beneficium Christi nō medio-
criter est obsecratum. Vnus enim De-
us, unus mediator Dei & hominum,
homo Christus Iesus, qui dedit semes-
ipsum precium redemptionis pro om-
nibus. In cæteris autē officijs hoc mo-

do est ordinatum, ut cum uideamus multiplicationem psalmorum ac aliarum cantionum matutinarum ab ignauis ministris cum summo fastidio infructuose deblaterari: nec arces, in quibus per prouinciam tēpla sunt constituta, hisce periculosis temporibus & uicinitate uariorum inimicorum, tutum sit in tenebris reserare, officium matutinum translatum est in tempus auroræ, in quo post uernaculas cantiones & litanias, post ordinatos matutinos psalmos, lectiones & responsoria canitur Symbolū Athanasij, ac deinde germanicū canticum Te Deum laudamus: mox etiam Veni sancte spiritus, cui succedit publica contio. Prandio peracto iterum habetur contio in diebus festis, antecedente & subsequente aliqua cantione uulgarī. Cæteris uero diebus per septimanam ante auro-ram præmissa cantiuncula sit concio familiaris pro institutione iuuentutis quæ clauditur cantione alicuius psalmi uel decem præceptorum. Hic finis duo uel tres psalmi per ordinē psal-

terij quotidie decantantur, quos sequitur Responsorium de tempore cum Collecta &c. Post hæc publice prælegitur caput ueteris testamenti cū succincta interpretatione, in cuius fine rursus canitur à populo psalmus aliquis germanicus. In uespertinis precibus nihil penitus est immutatum, præterquod quintus psalmus ad ædificationem ecclesiæ canitur lingua uulgari. Peractis omnibus, puellulæ scholasticæ aut aliquas cantiunculas in templo decantant, aut quæstiones de præcipuis partibus catechismi mutuo proponunt, & ad instructionem auditorum explicant. Interdum etiam aliquis ministrorum rudimenta catechismi iuuentuti pronunciat. Qualiter autem ceteri ritus iuxta uices temporum anni nobis obseruentur, è scriptis aliorum cuilibet licebit apertius cognoscere.

DE CVRA AEGROTORVM.

Auditores in concionibus sedulo sunt per ministros admonendi, ut sani

ut sani frequentius accedant ad participationem mensæ domini, nec ut aliis, semper expectent finem. Quadragagesime, in quo sine pietatis affectu tumultuose omnes, quo tantum satisfaciant consuetudini, concurrunt: quod satis arguit eos non diiudicare corpus domini. Quod si alicui permissu Dei superuenerit iusta necessitas, etiam separatim in ædibus priuatis porrigi debet testamentum Christi, quia necessitas non habet legem. Cum autem certum sit, dignitatem sacramentorum obscurari, ubi leuiore cerimonie eadem observationis necessitate proponuntur, quæ utique nec facientes iuuant, neque omittentibus nocent: statutum est, ut minister sine lucernis, strepitu cimbali & habitu imperitos ad idololatricam prouocante, comitantibus ijs qui uocauerunt, cum pane & calice se conferat ad ædes ægroti, ibique post consuetam consolationem more legitimo uerba consecrationis super panem & uinum palam pronunciet, & ægroto utrumque ministret; nec inanem monstracionem

strationem panis, infirmo credat pro futuram, ubi res ipsa desideratur. Huiusmodi forma consecrationis etiam utimur, cum unus aut alter ex iusta causa communi participationi interesse non possunt, saltem obseruetur, ut pro numero participantium uinum fundatur in calicem, &c. Si quid obstiterit, quo minus ægrotus sacramentum percipere possit, à consecratione quidem abstinendum, uerbo autem Dei consolandus est & confortandus in fide. Nolumus insuper, ut minister prætermittis uerbis testamenti amplius utatur particulis iam olim in angulum contra institutionem Christi repositis. Nam sicut in sacramentis nullus effectus sequitur, ubi desunt uerba, ita uerba nihil efficiunt, quoties res ipsa non existit in usu. Proinde non uidebatur tolerandum, ut ex superstitione maiorum eiusmodi particulae, post inutilem consecrationem, ad impietatem & scandalum uspiam reponerentur, & illis alius cultus exhiberetur. Siquidem

Christus dixit, Accipite, edite, &c. et
nō dixit: Seponite, ocludite ac deambu-
laturum circumferte. Scimus autem
quod uerba testamenti, simul & bap-
tismi, ac absolutionis quodocumq;
& ubicumq; debite pronuntiata plenif-
simam uim habent, cū usus legitimus
accedit.

DE ABSOLUTIONE.

Potestatem clauū à Christo chris-
tianis relictam, ex euangelica ue-
ritate nemini est obscurum, sed quod
illa ad paucos, & eos plerumq; indoctis-
simos fuit contracta, uarios errores in
ecclesia peperit, dum confessores isti
nonnunquam participantes cum furi-
bus & prædonibus per absolutionem
indiscriminatim se remittere iactaue-
runt debita quorumuis debitoribus,
quod non est uerisimile: Quoniam pec-
catum non remittitur, nisi restituatur
ablatum, nec iniuria remitti potest ab
alio, quàm qui illam passus est: quem
admodum Christus præcipit. Recon-
ciliare fratri tuo, qui habet aliquid ad-
uersum te: quo placato, nihil opus est
ulteriore

ulteriore absolutione ab eodem crimi-
ne: Nam si duo consenserint super ter-
ram, de omni re quamcūq; petierint,
fiet illis à patre qui est in coelis. At si
quis contra Deum deliquerit, & con-
fiteatur aduersum se iniustitiam suam
domino, & si plenissime remissæ sunt
iniquitates peccatorū illius, haud incō-
gruum erit, conscientia grauatur quo-
nis tempore aut loco sacris consolatio-
nibus subleuari, quod profecto ab in-
sulis & scripturarum ignaris fieri nō
potest, quamuis isti uehementius ur-
geant hoc genus priuatæ confessionis
quàm ullum grauissimū præceptum
Dei. Verum cum nulli hominum lici-
tum sit, aliquid tanquam ad salutē ne-
cessariū in ecclesia statuere extra uer-
bum Dei, & probatissimorum scripto-
rum testimonio constat, cōfessionem
auricularem nō esse ex Deo, sed ex ho-
minibus, æquius cum illa fuerat agen-
dum, nec necessario semper alliganda
communicationi, ubi promiscue plus-
rimi simul consuētes, sine ulla instrum-
ctiōne præcipitater absoluuntur. Cæ

rerum cū ibi de sua fide explorari, & in doctrina christiana institui debeāt imperiti, ministrorum erit, errantes docere, respondere sciscitantibus, ac rudiores examinare: quoniam docentem loqui oportet, discipulum uero auscultare: quod in hac parte præpositum semper fuit inuersum. Visum est igitur, ut ministri in scripturis non exercitati, nec ad prædicandum idonei, nunquam posthac ad confessionem audiendam admittantur, præsertim quod in confessore non inferior cognitio scripturarum requiritur, quam in concionatore. Concionator enim argumentum notum ac diligenter meditatum simpliciter proponit: Confessorem autem uarias & inauditas difficultates ex improviso propositas, infinitis rationibus ac testimonijs oportet dissoluere. Quod plerique parum aduertentes, leuissimum consolandarum conscientiarum officium putauerunt, & ad ineptissimos quosque ac prophanissimos ministros reiecerunt: Unde præter graues discordias tam pestifera

fera zizania seminata, tot scādala sūt exorta, ut linguis hominum enumerari uix queant.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Quandoquidē autoritate clauū insolentius abusi sunt quidam pastores ecclesiarum, dum nonnunquam excludendos inconsiderate admiserunt, & ex causis leuissimis ac sine pudore uix recensendis à communione prohibuerunt pauperes & innoxios: consultius uisum est, ut in posterum nullus à communione arceatur nisi ex causis à diuino Paulo 1. Cor. v. & alibi enumeratis ita tamen, ut huic spirituali poenæ nulla poena civilis per ecclesiæ ministros admisceatur. Nec uero solius pastoris arbitrio, sed potius ecclesiæ suffragijs excommunicari quis debet, iuxta ordinē à Christo nobis traditum, Math. xviij. ut, si frater qui crimē admisit, primo priuati, secundo adhibitis testibus, postremo etiā corā ecclesia admonitis resipiscere

resipiscere neglexerit, per publicum
ecclesiæ ministrum consensu multitu-
dinis proclametur excommunicatus,
& deuotetur à cæteris tanquam ethniscus
& publicanus, donec redierit ad
meliorē frugē, & corā ecclesia rursus
publice fuerit absolutus. Porro qui spi-
ritū Dei nō habent, & præceptis eius
propria tyrannide cōtumaciter aduer-
santur, nunquam possunt autoritate
solius uocationis quemlibet ligare uel
soluere. Qui enim iustificat impium,
& qui condemnat innocentē, abomis-
natio Dei sunt ambo. Pro. xvij. Ca-
uendum igitur, ac circumspectius hac
in parte agendum, quō per fragilitatē
uel errorem semel aut iterum lapsi, in-
super & obstinatius in peccatis perse-
uerantes, antequam rite sunt admoni-
ti, nequaquā excommunicentur, ut neq;
præcipitanter & inuidiose per excom-
municationem quæramus uindictam
& incaute maledicamus benedictis,
ac nobis ipsi cumulemus maledictio-
nem. Nec etiā cuius cito manus im-
ponamus, ut posthabitis fratribus læ-
sis ac

sis ac nondū reconciliatis, remittamus
debita debitoribus alienis, atq; cōmu-
cemus peccatis illorum in nostrā per-
ditionem.

DE VOCATIONE.

Postquam ecclesiastica ordinatio
coepta est reformari, prospiciendū cu-
rauimus, ut in futurum ubiq; seruen-
tur idonei ministri, sine quorum ope-
ra religionis administratio cōstare nō
potest. Quisquis igitur moribus &
eruditione primum non fuerit proba-
tus, nec post probationē ex iustis cau-
sis legitime uocatus, nunq̃ posthac ex
nostratibus ordinetur, neq; ad consue-
tum ministerium ecclesiæ suscipiatur.
Nam iuxta sententiā Pauli, Diaconī
primum probentur, postea ministrēt.
Itaq; nullus amplius proprio impulsu
curset ad ambiēdam ordinationem,
& ineptissimus rediens obtrudat se ec-
clesijs, & gloriatur uocatū. Nam eius-
modi inutiles & scādolosos ministros
qui abutuntur nomine uocationis ad
destruendum potius quam ad ædifi-
candū

candum penitus rejicimus. Contumaces uero, & obrectatores euangelicæ ueritatis, qui similes argentario illo Ephesio curâ sustentationis nō religionis gerūt, & propter quæstū factiosas seditiones contra manifestam doctrinam Christi mouent, Quicq; missam priuatam pro pecuniā ubicunq; locorum celebrare non uerentur, neq; suscipiantur ad ecclesiasticum ministerium, neq; suscepti retineantur. Satiū est enim paucorum uentres negligere quā multorum animas à ueritate se duci. Qui uero suis officijs recte funguntur, illis à suis parochis constitutū erit certum ac iustum stipendium, cū habitationibus ad necessitatē eorū nō minus commodis, quā antehac habuerunt. Nec erit conueniens, ut parochi ministros ecclesiæ utiles priuata uolūtate propter uanissimas causas à uocatione repellant, & instar stabulariorū quotannis mutant. Imo ne ipsi quidē pastores post confirmationem qua se priori uocationi obstrinxerunt, aliam præbendam supra aliam sibi cumulet, cum

cum non modo pluribus officijs soli sufficere possint, uerum euidentis argumentum præbeat avariciæ radicis omnium malorum, quæ a cognitione ueritatis longissime abducit, nec habet partem in regno Dei.

DE OFFICIIS MINISTRORVM.

Quod autem officium illorum futurum sit, ex obseruatione cerimoniarū cuiuslibet ecclesiæ facile constabit. Hoc tamen deinceps cōmune erit omnibus ubicunq; in prouincia constitutis, ut parochus ipse singulis diebus, festis concionetur, & attendat ac sciaa quid & quomodo cæteris diebus, etiā ipso absente in templo geratur, Non enim potest esse pastoris excusatio, si Lupus oues comedit, & pastor nescit. Minister uero per septimanam in officio auroræ post consuetas vulgares cantiones lectionem unius Capituli, secundum ordinem Noui testamēti populo publice prælegat, & in

& insigniores locos illius textus ad
utilitatem auditorum interpretetur:
nec quisq̃ excuset uoluntariam cessati
onem paucitate auditorum. Catechis
mus insuper quatuor temporibus an
ni, loco prædicti capitis iuuentuti bre
uiter declaretur, una quidem & eadē
formula, ne frequens mutatio uerbo
rū & interpretationis pueros ab edifi
cando remoretur. In summo autem
officio, ubi nulli præsto sunt commu
nicantes, ministri cum scholasticis psal
mos aliquot latinos exercendæ iuuen
tutis gratia decantabunt, uibus acce
dent consueta suffragia, pro regibus,
concordia ecclesie, pro peccatis & pro
pace. Cæterū cū per hanc ordinationē
satis uideatur remissum, ut in tanta pe
nuria eruditorum parochi pro pluri
bus unicum in pagis sustentent mini
strum: ne quis calumnietur nos tantū
grauamina abiēcisse, placuit ut in op
pidis & maioribus pagis ex pristino
sure duo officia quotidie peragantur.
Quod si quis parochorum officiū suū
præstare noluerit, aut non potuerit:

loto

loco suo alterū ministrū cōducatur. Sin
autē idoneos ministros quærere neg
lexerit, oblatosue repudiauerit, aut in
uenire, seu per tenuitatem prouentuū
seruare non poterit, totum onus eccle
siasticæ functionis recidet in ipsum.
Neq̃ enim religioni cōsentaneum ui
detur, ut cōgregationes fidelium quo
uis modo debita fraudetur institutiōe

DE SCHOLIS.

Quæadmodum in hortorum cultu
requiritur assidua plantatio arbuscu
larum, ut antiquis deficientibus subm
de in locum succedant recentiores, Sic
ad cōseruationem religionis maiores
nostri in primis necessariam iudicaue
runt institutionem iuuentutis, quæ ad
communem rerum publ. utilitatē edu
cata, ecclesiæ ministerijs rite præesse
possit. Ideoque publicis impensis scho
las passim constituerunt, quæ hacten⁹
iniuria turbulentissimorum temporū,
et negligentia inimicorum pietatis de
solatæ pene conciderunt. Ne itaque id
malum apud nos latius serperet, quates

C

nus fieri potuit diligenter prouisum
est studiose iuuētuti, ut in ciuitate præ
ter ceteros a maioribus aut nunc pri
mum ordinatos præceptores qui pu
blicis stipendijs contenti, omne genus
disciplinarum gratis docent, seruetur
& alij lectores idonei, qui studia pieta
tis & liberales artes in vtraq; lingua
continuo profiteantur. Ad cuius rei
foeliciorem successum nūc quoq; post
quam multiplicatus est numerus stu
diosorum, monasterium vnum trans
mutatum est in publicum lectoriū &
scholam paruulorū. His accedit, quod
in omnibus locis prouincię ludī literarij
structura, rectoribus & stipendijs in de
bitā formam restituti. Quod ex
emplum vtinam & alij quamplurimi
perpenderent, & in tēpore imitandū
curarent, ne patria nostra inter medi
os hostes gratia Dei non incultissima,
per incuriam magistratuum, ad quos
hoc officium pertinet, breuī degene
ret in impiam barbariem. Quod ne ali
quando contingat, omnibus modis suc
currēdum fuit: ac ne quicquam admi
niculorū

niculorum religioni conseruande, de
esset, etiam constructa est pro necessi
tate studiosorum publica bibliotheca,
omnigenis bonis autoribus, theologis
medicis, iurecōsultis ac cæteris politi
onibus pro nostra mediocritate referta.

DE PAVPERIBVS.

Cum ex Deuteronomio constet, non
defuturos pauperes de medio terrę,
quorum inopiā nostra benedictione
subleuandam Deus præcepit. Et Pro
pheta beatum appellat eum, qui intel
ligit super egenum & pauperem &c.
Insuper & Christus in euangelio toti
es inculcat misericordiam, per quam
adeo firmiter se nobis obstrinxit, ut ta
lem sine dubio ipsum simus expertus
ri, quales nos gesserimus erga paupe
res, quos suo loco nobis in terris reli
quit. Quicquid enim bonis his fecerim
us, ille sibi acceptum vendicat et glo
riatur, & centuplum se repensurū pro
mittit in tempore hoc, & in seculo vē
turo vitam æternam. Alienum à pro
fessione nostra uisum est, ut iuxta con

suetudinem patrum, homines morbo
senio, aut paupertate confecti, in frigo
re, pluuia & aestu per biuia prostrati,
& stipem cum gemitu emendicare cu
pientes, inhumaniter negligenterur.
Sed illis ultra consuetam aliorum pau
perum in tribus hospitalibus sustenta
tionem publice prospectum est in ci
uitate, vt omnes habeant tolerabilem
victum. Ad quod pietatis opus exe
quendum, electi sunt duo prouidi &
constantes uiri e senatu, ac duo ex cen
tum uiris, qui singulis septimanis secu
dum facultates prouentuum nostri
bus pauperibus necessaria distribuunt.
Caterum cum priuatorum largitio
nes in tanta rerum penuria non suffi
ciant, ad eam dispensationem transla
tum est, quicquid inutiliter in res non
necessarias prius est erogatum. Ac si
verum fateri uolumus, commodius ef
fet omnibus rebus pub. ut prouentus
inutilium fraternitatum, & impiarum
foundationum, item stulta legata quo
rundam testamentorum, nonnullas eti
am uacuorum monasteriorum posses
siones

siones, cum impensis opificum ad me
ridianas caecorum lucernas inaniter pro
fusis, aut si quid usquam extat simile,
ad eiusmodi sustentationem pauperum
conuerterent; quoniam foeneratur Deo,
qui miseretur pauperis & retributio
nem eius compensabit ei. Pro, xix.

DE PVPILLIS.

Post prouisionem pauperum, proxi
ma cura debetur pupillis, quos Deus
in pluribus locis ueteris testamenti di
ligentissime commendat magistrati
bus, & sese illorum iudicem ac protecto
rem pollicetur futurum. Cum autem
compertum sit, in bonis pupillorum
uarias iniquitates saepenumero comit
ti, secundum aequissimam formam iu
ris illis duximus succurrendum, ne quis
pius tutelae administrator inscius eius
modi iusticiae, grauius impingat, & co
citet in se furorem Dei uindictis pupil
lorum. Quamobrem constitutum est,
ut integra hereditas pupillorum per or
dinatos e senatu uiros diligenter con
scripta & obsignata in praetorio con

seruetur, & pupillis ex ea de honesta educatione subueniatur. At si quis extra hanc ordinationem testamento scriptus sit tutor, absque autoritate senatus nullo modo tutelam administret, nec bona pupillorum, nisi prius per magistratum conscripta, in potestatem accipere audeat. Cum autem tutoris precipuum officium sit, ne indefensum pupillum relinquat, minime uidetur defendi, cum non sit nomine illius, quod quilibet paterfamilias idoneus in rebus proprijs faceret. De omnibus ergo quae tutor fecit, cum facere non deberet: item de his quae non fecit, praestabit dolum & culpam, & quantam in suis rebus diligentiam. Quod si pupillus aetate, metu, vel calliditate tutoris circumscriptus, inciderit in captiorem, causa cognita a iudice in integrum restituatur. Nam cum pupillus ex nullo contractu sine tutoris autoritate obligari possit (quoniam iuxta regulam iuris. Pupillus nec velle nec nolle in ea aetate creditur) nulla aequitatis ratio permittit, ut in rem suam tutor au-

toritas

toritatem accommodet, quod cum aliterius detrimento & iniuria fiat locus plenior. Nec uero recte faciunt, qui pupillis bonae indolis impensas ad institutionem & necessaria studia praetextu fidelioris dispensationis denegant, & fingunt sese illis integras conseruatos opes ad tempus, quo illis minus indigebunt. Verum utcumque ista contingant, officio tutoris incumbit, rationes actus sui pupillo praesentibus ordinatis magistratibus reddere quorum iustam sententiam absque voluntate pupillorum per verecundiam aut timorem extorta, ratam haberi decernimus. Nec permittendum tutori, tantum in rationibus reputare, quantum impendit, si plus quam opus fuit, inutiliter impenderit: sed ut solum id recuperet quod praestare debuit. Quod si qua iusta causa suspectus tutor fuerit, debet per magistratum a tutela remoueri, & tutela alijs bonae fidei iuris commendari.

DE LIBERTATE
CHRISTIANA.

C iij

Postremo qualis sit ratio Christianæ
libertatis, ex multorū testimonijs non
potest esse ignotum ijs, qui ueritatem
diligunt. Quod tamen nonnulli calū
niantur nos licentius egisse in ijs, quæ
non modò sunt libera, uerumetiam à
Deo ipso instituta, sciant post hac &
persuasum habeant, quod ab ecclesia
catholica & orthodoxa fide, atq; ipsa
euangelicæ ueritatis doctrina in nullā
partē declinauimus. Nā quod de ma
trimonio sacerdotū inaniter obijciūt
& criminātur, cu etiā ipsorum senten
tia matrimonium numeretur inter sa
cramenta. Sacramentum non potest
esse aliquid malum, igitur ijs qui conti
nere non possunt potius erat præcipiē
dum quā prohibendum. Præcipue
quod Apostolus i. Timoth. iij. uocat
doctrinas demoniorū, quæ prohibent
contrahere matrimonium, et iubēt ab
stinere à cibis, quos Deus creauit ad
sumendum cum gratiarum actione si
delibus, & ijs qui cognouerunt uerita
tem. Quoniam quicquid creauit De
us, bonum est, et nihil reijciendum, si
cum

cum gratiarum actione sumatur &c.
Dies festos propter multiplices abus⁹
in angustum contraximus, observa
tis tamen ōnibus ijs, qui in ecclesia ge
nerali ob historias in sacris literis com
prehensas sunt recepti. Proinde nemo
nos ulterius iudicet in cibo aut potu,
aut in parte diei festi &c; quæ sunt vm
bra rerum futurarum, & obseruatio
nes iudaicæ: Quoniam iuxta præcep
tum dñi Pauli, in libertate qua Chri
stus nos liberauit stabimus, et minime
iterum iugo seruitutis subiiciemur, ne
q; curabimus inuidos hypocritas, qui
claudūt regnum cœlorum coram ho
minibus, ipsi non ingrediuntur, & in
gredi cupientes prohibēt. Satis hactē
nus propter infirmos, uel potius incre
dulōs & obstinatos à nobis est cuncta
tum. Quod si nunc tandem fideliter
admoniti in incredulitate sua iacere
perseuerauerint, obstinatum infirmis
tatem ipsorū haud ultra duximus ex
pectandam: Sed omnem plantationē
quā non plantauit pater cœlestis, era
dicabimus, sicut eradicata est in alijs

pijs ecclesijs, a quibus deflectere non est
necessarium: quoniam certum est, nul-
lam humanam constitutionem obli-
gare quenquam sub poena aeternae dāna-
tionis. Furor autem & indignatio ad-
uersus omnem animam ordinationi
diuinae contradicentem.

Hortamur itaque omnes, in quorū
manus haec scripta inciderint, & obtes-
tamur per aduentum domini nostri
Iesu Christi, & salutem animarū sua-
rum, ut neglectis impiorum obrecta-
tionibus causam nostrae religionis dili-
gentius perpendant atque examinent.
Timeant Deum, et dent illi honorem,
quoniam adest hora iudicii eius, quo
perfidios aduersarios praeceptorum su-
orum, & sacrilegos murmuratores, cu-
pidos redire ad ollas carniū Aegy-
pti, exterminabit & computrescere faci-
et in deserto, & excitabit sibi nouū po-
pulum, quem gloriosissime introdu-
cet in requiem suam, eo quod credide-
runt uerbis eius, & in uis eius manse-
runt, nec iuerunt post inuentiones ho-
minum, sicut patres eorum, qui obdu-
rauerunt

rauerunt corda sua, & causā suam per-
tinaciter iustificauerunt contra altissi-
mum, ac Deo nouos cultus contra prae-
ceptum eius ausi sunt uiolenter obtru-
dere, quos ille non respicit neque curat,
qui se dixit frustra coli doctrinis ac
mandatis hominum. At si quis sermo-
nem Christi seruauerit, mortem non
videbit in aeternum. Qui autē ex Deo
est, uerba Dei audit, Oues Christi vo-
cem eius audiunt & illum sequuntur:
alienos autem non sequuntur: sed effu-
giunt ab eis, quia non noverunt vocē
alienorum, qui a semetipsis loquentes
nihil aliud quam prouentum & glori-
am propriam quaerunt. Caucant itaque
omnes ab eiusmodi pseudoprophe-
tis & videant, ne voluntaria socordia
caeci a caecis ducibus per viam latā &
spaciosam pertrahantur in foueam, unde
nulla erit redemptio. Neque enim excusa-
tio ignorantiae refrabit seruo qui nesci-
uerit voluntatē dñi sui, multo minus
ei qui scire noluerit, aut facere contu-
maciter recusauit. Nos praesentibus
scriptis palam testamur, quod aliorū
gratia isto negotio nihil posthabuim⁹

Et licet quædam leuſora quam conue
niebat, hic uideantur inſerta, quædam
etiã breuius & imperfectius explica
ta, ſi tamen quiſpiam cæteras religio
nis ac ceremoniarum quiſquilias in ec
cleſijs reformatis iam olim abrogatas
pleniùs cognoscere voluerit (quando
quidem eccleſiaſticam ordinationem
Vittembergensium potiſſimum ſe
cuti ſumus) ex doctiſſimis illorũ
ſcriptis rationem omniũ in
telliget. Si quis quere
re ac reſipiscere neg
lexerit, ſanguis
cuius ſit ſuper
eum,

F I N I S.

VITTEMBERGAE PER
Ioſephum Klug. Anno
M.D.XLIIL

